

Opmandskendelse

i

Faglig Voldgift

Lærernes Centralorganisation

(advokat Peter Breum)

mod

Finansministeriet, Personalestyrelsen

(kammeradvokaten ved advokat Lene Damkjær Christensen)

afsagt den 19. februar 2009

1. Indledning

Sagen angår, hvordan opgørelsen af omsorgstimer skal foretages for lærere på efterskoleområdet. Uenigheden mellem Lærernes Centralorganisation (LC) og Personalestyrelsen herom er indbragt for en faglig voldgiftsret med Arne Petersen, formand for Frie Skolers Lærereforening, og konsulent i LC Peter Cort (valgt af LC) samt kontorchef Bente Ørum og fuldmægtig Lisa Engmann (valgt af Personalestyrelsen) som medlemmer og med undertegnede højesteretsdommer Poul Søgaard som opmand.

2. Parternes påstande

Klager, Lærernes Centralorganisation, har nedlagt følgende påstande:

Principal:

Indklagede, Finansministeriet, Personalestyrelsen, tilpligtes at anerkende, at alene timer, der fremgår af lærernes tjenestetidsplan for den pågældende dag, hvor vedkommende afholder omsorgstimer, indgår i afviklingen af det samlede antal omsorgstimer, den pågældende lærer har krav på.

Subsidiært:

Indklagede tilpligtes at anerkende, at alene timer, der fremgår af lærernes tjenestetidsplan for den pågældende dag, hvor vedkommende afholder omsorgstimer, indgår i afviklingen af det samlede antal omsorgstimer, den pågældende lærer har krav på, med tillæg af en andel af egentid for de timer på tjenesteplanen den pågældende dag, der ikke anvendes til kostskoletilsyn.

Indklagede har nedlagt påstand om frifindelse over for klagers principale påstand og om afvisning, subsidiært frifindelse, over for klagers subsidiære påstand.

3. Sagsfremstilling

Forud for år 2000 var arbejdstidsreglerne for lærere ansat ved efterskoler senest fastsat i protokollat af 13. marts 1998 (med virkning fra 1. august 1997) indgået mellem LC og Finansministeriet. Det fremgik heraf og af det tilhørende cirkulære af samme dato, at den årlige arbejdstid udgjorde 1924 timer. I denne tid indgik bl.a. den daglige arbejdstid i henhold til mødeplanen, rejsetid, opgaveretning, forberedelsestid samt ferie og fridage. Normen modsva-

rede en daglig arbejdstid på 7,4 timer eller 37 timer om ugen. Af protokollatet fremgik, at forberedelsestiden fastsattes i forhold til undervisningstiden som 1:1.

Ved protokollat af 27. januar 2000 om arbejdstid mv. for lærere ansat ved bl.a. efterskoler aftalte parterne med virkning fra 1. august 2000 en ændret opgørelse af arbejdstiden, som samlet fortsat skulle udgøre 1924 timer årligt inkl. ferie og fridage. Normen skulle også fortsat svare til 7,4 timer pr. dag eller 37 timer om ugen. Ved protokollatet indførtes begreberne skoletid og egentid, der er beskrevet således:

”Skoletid

§ 3. Skoletid er betegnelsen for den del af arbejdstiden, som anvendes til undervisning, kostskoletilsyn, pauser, frikvarterer, fælles forberedelse og samarbejde med andre, udviklingstimer, efter- og videreuddannelse, møder i lærerråd samt andre opgaver med tilknytning til undervisningen og skolens øvrige virksomhed.

...

Egentid

§ 4. Til hver fuldtidsbeskæftiget lærer afsættes (jf. dog stk. 2 og 3) på efterskoler 400 timer ..., der anses for medgået til de funktioner, der knytter sig til

- lærerens individuelle forberedelse og efterbehandling af undervisning
- lærerens individuelle forberedelse og efterbehandling af mødevirksomhed
- spontan kommunikation med forældre og elever uden for arbejdspladsen
- lærerens selvstændige faglige ajourføring, eksempelvis læsning af faglitteratur og faglige tidsskrifter samt faglig orientering på internettet, samlinger og biblioteker mv.

...

Stk. 3. Egentiden reduceres i forhold til omfanget af kostskoletilsyn efter følgende formel:

...”

I det tilhørende cirkulære, udstedt af Finansministeriet den 27. januar 2000, er det ad § 4, stk. 1, om egentid anført, at læreren selv administrerer opgaveløsningen under respekt for de opgaver, som forudsættes løst inden for den afsatte tid.

De nævnte bestemmelser blev uændret videreført i protokollat af 12. maj 2003 om arbejdstid mv. for lærere ved bl.a. efterskoler (med virkning fra 1. april 2002) og Finansministeriets cirkulære af samme dato.

Retten til omsorgsdage er gennem en længere årrække, også forud for år 2000, blevet reguleret ved de til enhver tid gældende cirkulærer om barsel, adoption og omsorgsdage. Finansministeriets cirkulære herom af 11. juni 1999 er vedhæftet aftale af samme dato mellem Finansministeriet og Statsansattes Kartel, hvori bl.a. LC indgår. Af denne aftale fremgår, at en ansat,

der har ret til fravær fra arbejdet på grund af graviditet, fødsel og adoption, herudover har ret til i alt 10 omsorgsdage. Af cirkulærets punkt 6 fremgår, at ansættelsesmyndigheden skal føre regnskab over forbruget af omsorgsdage, der kan opgøres i hele og halve arbejdsdage, dog at for ansatte med ikke ubetydelige variationer i arbejdsdagens længde bør forbruget opgøres i timer, idet én omsorgsdag svarer til 7,4 timer for en fuldtidsansat og for deltidsansatte en forholdsmæssig del heraf.

I Personalestyrelsens generelle vejledning om barsel, adoption og omsorgsdage af oktober 2000 er det om omsorgsdage anført, at disse altid skal placeres på dage, der ville have været arbejdsdage, og at fraværets længde svarer til det faktiske antal arbejdstimer for den pågældende dag. I efterfølgende tilsvarende vejledninger er gentaget indholdet af punkt 6 i førnævnte cirkulære, ligesom det gentages, at det for bl.a. ansatte med varierende arbejdstid er hensigtsmæssigt, at retten til og forbruget af omsorgsdage opgøres i timer, idet én omsorgsdag svarer til 7,4 timer og 10 omsorgsdage til 74 timer.

I anledning af, at der på friskoleområdet lokalt var opstået uenighed om, hvordan omsorgsdagene skulle opgøres, når disse afholdtes som timer, udsendte Personalestyrelsen den 19. april 2002 Vejledning om afvikling af omsorgsdage på friskoleområdet; hvori det hedder:

”Ifølge cirkulære af 11. juni 1999 om barsel, adoption og omsorgsdage, skal ansættelsesmyndigheden føre regnskab over forbruget af omsorgsdage, der kan opgøres i hele og halve arbejdsdage. For ansatte med varierende daglig arbejdstid bør forbruget dog opgøres i timer. 10 omsorgsdage svarer således til 74 timer for en fuldtidsansat og for en deltidsansat til en forholdsmæssig del heraf.

Lærere ved frie grundskoler, efterskoler samt husholdnings- og håndarbejdsskoler, har netop en betydelig variation i den daglige arbejdstid, hvorfor omsorgsdagene som udgangspunkt bør opgøres i timer.

På grund af den opdeling af lærerens arbejdstid i egentid og skoletid, der blev indført med arbejdstidsaftalerne pr. 1. august 2000, har der været rejst spørgsmål om, hvorvidt de 74 timer alene skal afvikles inden for skoletiden.

Det har ikke været aftalt eller været hensigten, at lærerne med arbejdstidsomlægningen pr. 1. august 2000 skulle have fordelt omsorgsdagene over flere dage end efter den tidligere arbejdstidsaftale.

Derfor må der i omsorgsdagsregnskabet tages hensyn til lærernes egentid, således at læreren ikke opnår flere omsorgsdage pr. barn end tidligere. Der skal i konsekvens heraf sondres mellem opgørelse af omsorgsdagstimer i omsorgsdagsregnskabet og opgørelse af lærerens arbejdstid.

Omsorgsdagsregnskabet

Der må i omsorgsdagsregnskabet skelnes mellem de 10 dage, der tilkommer en ansat pr. barn efter aftalen om barsel, adoption og omsorgsdage, og dage der hidrører fra konverteret overarbejde.

Konverteret overarbejde afvikles i omsorgsdagsregnskabet skoletime for skoletime.

De 10 omsorgsdage (= 74 timer) i henhold til aftalen om barsel, adoption og omsorgsdage nedskrives for hver skoletime med et antal timer, der fremkommer som følger:

$$\frac{\text{Antal afviklede (omsorgs-)timer i skoletiden} * \text{Årets nettoarbejdstid}}{\text{Årets nettoarbejdstid} \div \text{Egentid}}$$

Arbejdstidsopgørelsen

I arbejdstidsopgørelsen medregnes omsorgstimer på samme måde som sygefravær og andet lovligt forfald.”

Ved brev af 2. maj 2002 til Personalestyrelsen protesterede LC over den i vejledningen givne fortolkning af cirkulæret om barsel, adoption og omsorgsdage for så vidt angår lærere på fri-skoleområdet. I sit svarbrev af 21. juni 2002 fastholdt Personalestyrelsen den i vejledningen gengivne opfattelse.

Institutionsstyrelsen under Undervisningsministeriet udsendte den 28. april 2003 et brev til alle frie skoler om administration af omsorgsdage, hvori der med henvisning til cirkulæret om barsel, adoption og omsorgsdage og til Personalestyrelsens vejledning af 19. april 2002 bl.a. anføres:

”For lærere svarer den daglige arbejdstid til skoletiden, dvs. den skemalagte undervisning, pauser og møder. Egentiden er en akkord, som ikke indgår i skoletiden. Såfremt det kun er skoletiden, der modregnes i omsorgstimerne, vil det alt andet lige betyde, at lærere og børnehaveklasseledere får flere end de 10 omsorgsdage, som cirkulæret forudsætter. Det har ikke været hensigten, at lærere eller børnehaveklasseledere med arbejdstidsomlægningen pr. 1. august 2000 skulle have mere end 10 omsorgsdage pr. barn efter aftalen om barsel, adoption og omsorgsdage. For at modvirke dette forhold har Personalestyrelsen i vejledningen angivet en formel for beregning af, hvor mange omsorgstimer der udløses, når det alene er timer, der indgår i skoletiden, der lægges til grund for nedskrivning af de 74 omsorgstimer.

Formlen indebærer, at skoletiden den dag, hvor en lærer eller børnehaveklasseleder har valgt at tage en omsorgsdag, bliver forhøjet med en forholdsmæssig del af egentiden.

...

Endelig skal det påpeges, at det fortsat er muligt at indgå lokal aftale om, at fravær i forbindelse med omsorg kan opgøres i hele eller halve dage. I så fald nedskrives puljen med enten 7,4 eller 3,7 time, afhængigt om der er tale om en hel eller halv omsorgsdag.”

I brev af 1. juli 2005 til Personalestyrelsen udbad LC sig et møde om håndteringen af beregningen af omsorgsdage på efterskoleområdet. LC ønskede at drøfte Personalestyrelsens vejledning af 19. april 2002 og Institutionsstyrelsens brev af 28. april 2003. Baggrunden for ønsket var en konkret sag, hvor en lærer havde fået beregnet sine omsorgsdage i henhold til nævnte vejledning og brev.

Det ønskede møde blev afholdt den 27. oktober 2005 med deltagelse af repræsentanter for LC, Personalestyrelsen, Undervisningsministeriet og Efterskolernes Lærerforening. I mødereferatet ("Referat af mæglingsmøde") hedder det bl.a.:

"LC anførte, at de af Personalestyrelsen og Undervisningsministeriet ensidigt fastsatte vejledninger om beregninger af omsorgsdage på efterskoleområdet ikke er i overensstemmelse med arbejdstidsaftalen på området eller statens barselsaftale.

Personalestyrelsen bemærkede, at LC's standpunkt ville indebære, at de 10 omsorgsdage à 7,4 timer efter barselsaftalen alene skal beregnes i forhold til skoletiden, dvs. den del af den samlede arbejdstid, som skolen kan disponere over, medens den del af lærerens arbejdstid (egentiden) på indtil 400 timer på efterskolerne, som læreren selv tilrettelægger, ikke skal indgå ved opgørelsen af, hvornår læreren har afholdt de 10 omsorgsdage.

Personalestyrelsen gjorde heroverfor gældende, at en omsorgsdag skal beregnes forholdsmæssigt af den samlede arbejdstid (1924 timer) som forudsat i barselsaftalen. Personalestyrelsen gjorde endvidere gældende, at LC havde udvist passivitet i forhold til afklaring af spørgsmålet, idet LC har været bekendt med Finansministeriets fortolkning siden 2002, og fordi skolerne fra udsendelsen af vejledningen har haft pligt til at administrere efter Finansministeriets fortolkning af aftalerne.

LC afviste personalestyrelsens påstand om passivitet. LC er først nu bekendt med en konkret sag, hvor en skole har handlet efter de af Personalestyrelsen og UVM udsendte vejledninger. ..."

Da yderligere forhandlinger mellem parterne ikke førte til enighed, iværksatte LC denne faglige voldgift.

4. Sagens behandling

Voldgiftsforhandling er afholdt den 28. oktober 2008. Der blev herunder afgivet forklaring af tillidsrepræsentant på Elbæk Efterskole Flemming Mailandt, juridisk konsulent i Efterskoleforeningen Lis Risak og chefkonsulent i Personalestyrelsen Mogens Esmarch.

Efter procedure og votering kunne der ikke blandt de af parterne valgt medlemmer af voldgiftsretten opnås enighed om eller flertal for en afgørelse. Afgørelsen skal derfor træffes af opmanden. Der var enighed om, at afgørelsen kan træffes ved kendelse uden fuldstændig sagsfremstilling og uden gengivelse af forklaringerne og proceduren.

5. Opmandens bemærkninger og afgørelse

LC's subsidiære påstand kan i forhold til den principale påstand opfattes som det mindre i det mere, og en prøvelse af påstanden kan ske inden for rammerne af parternes oprindelige standpunkter og argumentation. Uanset at den subsidiære påstand først er fremkommet umiddelbart før voldgiftsforhandlingens begyndelse, findes påstanden herefter ikke at burde afvises.

LC har i hvert fald fra april 2002 været bekendt med Personalestyrelsens fortolkning af aftalen om barsel, adoption og omsorgsdage for så vidt angår opgørelsen af omsorgsdagene for lærere på bl.a. efterskoleområdet. Det havde været nærliggende, om LC snarest efter at have modtaget Personalestyrelsens svar af 21. juni 2002 på LC's brev af 2. maj 2002 havde søgt fortolkningsuoverensstemmelsen afklaret fagretligt. LC tog først skridt hertil den 1. juli 2005 og oplyste i den forbindelse, at LC først da havde fået kendskab til en konkret sag, hvor en lærer havde fået beregnet sine omsorgsdage i henhold til Personalestyrelsens vejledning og Institutionsstyrelsens brev af 28. april 2003 om administration af omsorgsdage. Der findes efter omstændighederne ikke tilstrækkeligt grundlag for at anse den langvarige passivitet fra LC's side som en – stiltiende – accept af Personalestyrelsens fortolkning.

Efter aftalen mellem Statsansattes Kartel og Finansministeriet om barsel, adoption og omsorgsdage og det tilhørende cirkulære har en ansat, der har ret til fravær fra arbejdet på grund af graviditet, fødsel og adoption, herudover ret til i alt 10 omsorgsdage. For ansatte, der – som f.eks. lærere på efterskoler – har ikke ubetydelige variationer i arbejdsdagens længde, bør forbruget af omsorgsdage ifølge cirkulæret opgøres i timer, idet én omsorgsdag svarer til 7,4 timer for en fuldtidsansat. De 10 omsorgsdage svarer således til 74 timer for en fuldtidsansat. Der sondres i aftalen og cirkulæret ikke mellem forskellige former for ansættelse eller forskellige sammensætninger af arbejdsopgaverne, herunder hvor mange timer der er afsat til de enkelte arbejdsopgaver. Det må derfor også på den baggrund antages, at aftalen forudsætter, at en omsorgsdag skal beregnes forholdsmæssigt i forhold til den samlede arbejdstid, der for en fuldtidsansat er fastsat ud fra en norm på 1924 timer årligt. Der er ikke grundlag for en anderledes forståelse for så vidt angår lærere på efterskoleområdet.

Det kan ikke antages, at det ved arbejdstidsaftalen fra år 2000 med opdeling af arbejdstiden i skoletid og egentid har været tilsigtet at påvirke retten til omsorgsdage eller -timer. For en fuldtidsansat lærer er den samlede årlige arbejdstid fortsat fastsat ud fra en norm på 1924 timer, og der er fortsat ret til 74 omsorgstimer. Denne ret påvirkes ikke af, at en bestemt andel af det årlige arbejdstimetal er afsat til arbejdsopgaver, der er samlet under betegnelsen egentid. Det findes derfor i overensstemmelse med aftalen om barsel, adoption og omsorgsdage, at omsorgstimerne – som tilkendegivet i Personalestyrelsens vejledning af 19. april 2002 – skal beregnes i forhold til den samlede arbejdstid og ikke kun til den del af lærernes arbejdstid, der er betegnet som skoletid. Personalestyrelsens generelle vejledninger om omsorgsdage kan ikke tages som udtryk for en anden forståelse. Der er heller ikke under den øvrige bevisførelse fremkommet noget, der giver grundlag for en anden forståelse.

Særligt om LC's subsidiære påstand bemærkes tillige, at der ikke er grundlag i aftalen om barsel, adoption og omsorgsdage eller i arbejdstidsaftalen for ved beregningen af omsorgsdage at foretage en sondring mellem de enkelte arbejdsopgaver som den, påstanden lægger op til.

Herefter kan ingen af af LC's påstande tags til følge. Derfor frifindes Personalestyrelsen.

Thi bestemmes:

Finansministeriet, Personalestyrelsen, frifindes for de påstande, som Lærernes Centralorganisation har nedlagt under denne sag.

Hver part bærer egne sagsomkostninger og betaler halvdelen af udgiften til opmanden.

København, den 19. februar 2009

Poul Søgaard